

прагнень, установок, інтересу, мотивів професійної діяльності), діяльнісну (володіння знаннями, уміннями, навичками і способами здійснення професійної діяльності), комунікативну (знання, уміння, навички і способи здійснення спілкування і взаємодії з вихованцями), особистісну (сформованість у майбутніх фахівців професійно-важливих рис та якостей особистості).

Перспективним напрямом формування професійної компетентності студентів-майбутніх тренерів є пошук шляхів відповідної організації підготовки до професійної діяльності під час навчання у вищому навчальному закладі.

Література

1. Атласова О.М. Развитие профессиональной компетентности руководителей школ в процессе повышения квалификации : автореф. дис. ... канд. наук / О.М. Атласова. – СПб., 1995.
2. Берестова Л.И. Социально-психологическая компетентность как основа эффективности управленческой деятельности : автореф. дис. ... канд. наук / Л.И. Берестова. – М., 1994.
3. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М. : МГФ Знание, 1996.
4. Митина Л.М. Психология развития конкурентоспособной личности / Л.М. Митина. – М. : МПСИ; Воронеж : МОДЭК, 2002. – 400 с.
5. Равен Дж. Педагогическое тестирование. Проблемы. Заблуждения. Перспективы / Дж. Равен. – М. : Когнито центр, 1999. – 345 с.
6. Реан А.А. Социальная педагогическая психология / А.А. Реан, Я.Л. Коломинский. – СПб. : Питер, 2000. – 416 с.

БЄЛЯЄВ С.Б.

МІСЦЕ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Система освіти в Україні останніми роками продемонструвала високий рівень мобільності і готовність до змін. Складні суспільно-політичні процеси, що зумовлені інтеграцією у світовий економічний, науковий, освітній простір, привели до істотних змін в організації освітнього процесу. Сучасність вимагає суттєвого оновлення якості підготовки студентів ВНЗ педагогічного профілю з огляду на інноваційні процеси в національній системі освіти, що спричинені об'єктивними суспільними економічними та політичними процесами.

Стрімкі темпи національного і світового інформаційного, наукового, технічного розвитку стають рушійними силами інноваційних процесів у системі освіти. Потреба держави у високоосвіченій молоді, місія якої полягає в забезпеченні наукового й соціально-економічного прогресу, створенні національної історичної перспективи, зумовлює необхідність відповідних змін в освітній галузі, зокрема, нововведень, серед яких значне місце посідають освітні технології.

Мета статті – визначити місце та роль освітніх технологій у процесі підготовки студента ВНЗ педагогічного профілю.

Підвищення якості освіти, усвідомлена необхідність переходу від авторитарної репродуктивної до інноваційної освіти, пріоритетами якої є гуманістична спрямованість й інформаційна насиченість сучасними науковими здобутками, – бажані та необхідні перспективи оновлення національної системи освіти України.

Завданням освітніх систем будь-якої країни світу було і залишається забезпечення реалізації вимоги сприяння соціально-економічному та культурному розвитку суспільства. Незадоволення у багатьох країнах результатами системи шкільної освіти сьогодні призвело до необхідності її реформування. Важливим питанням у цьому контексті є практична розробка стратегічних напрямів розвитку загальної середньої освіти на перспективу. Культурний та економічний розвиток держави значною мірою залежать від якості підготовки випускників відповідних навчальних закладів. Для системи середньої освіти проблема забезпечення якісної підготовки випускників з урахуванням складного комплексу параметрів особистісного розвитку значною мірою залежить від якості підготовки педагогічних працівників. Таким чином, створення сприятливого інноваційного освітнього середовища залежить від професійної підготовки студентів ВНЗ педагогічного профілю.

Слід пам'ятати, що суспільство певним чином можна розглядати як ринок праці, де якість підготовки випускника оцінюють за такими основними критеріями:

- уміння гнучко адаптуватися у мінливих життєвих ситуаціях;
- уміння самостійно та критично мислити;
- уміння бачити та формулювати проблему (в особистому та професійному плані), знаходити оптимальні шляхи її вирішення;
- усвідомлювати межі сфери застосування здобутих знань у навколишньому світі;
- уміння генерувати нові ідеї, творчо мислити;
- уміння грамотно працювати з інформацією (збирати потрібні факти, аналізувати їх, висувати гіпотези, робити узагальнення, зіставлення з аналогічними або альтернативними варіантами вирішення різних завдань, робити аргументовані висновки);
- уміння бути комунікабельним у різних соціальних групах (працювати в різних колективах, у різних галузях, різних ситуаціях, легко запобігати та вміти виходити з будь-яких конфліктних ситуацій);
- уміння самостійно працювати над розвитком внутрішніх особистісних утворень (моральності, інтелекту, культурного рівня).

Перелік критеріїв оцінювання якості особистості постійно оновлюється, оскільки процеси розвитку суспільства зумовлюють зміни в моделі випускника відповідної ланки національної системи освіти. У цій статті ми вважаємо доречним звернути увагу на той факт, що одне із провідних завдань будь-якої ланки освіти – формування глибоких та міцних знань – не

знайшло свого відображення серед першочергових якостей особистості, на які звертають увагу роботодавці. Зрозуміло, що науково-теоретична та практична підготовка залишається одним із пріоритетних завдань будь-якої системи освіти сучасного світу. Водночас важливим напрямом роботи закладу освіти має бути створення необхідних сприятливих умов для розвитку цілого ряду особистісних якостей, які давали б змогу випускникам без стресів та надмірних додаткових зусиль виконувати свої професійні обов'язки на високому рівні.

Освітній процес у сучасній національній системі освіти має сприяти становленню особистості, що поступово й неухильно вчиться, у першу чергу, самостійно формулювати мету своєї діяльності та обирати ефективні шляхи її досягнення. Реалізувати таку модель освітнього середовища можна в разі якісної перебудови відповідної фахової підготовки педагогічних працівників: замість організаторів усіх видів навчально-пізнавальної діяльності учня вони повинні стати одночасно компетентними консультантами й помічниками, до яких школяр звертатиметься про допомогу чи за детальними поясненнями та порадами з питань, що можуть виходити далеко за межі шкільного курсу.

У цьому контексті останнім часом посилюються акценти на необхідності технологізації освітнього процесу, а педагогічна технологія у вітчизняній науці стає надзвичайно популярним явищем. Не слід обминати увагою і роль компетентнісного підходу в забезпеченні професійно-практичної підготовки майбутніх педагогів. Складовою професійної компетентності, зокрема, визначається готовність до інноваційної педагогічної діяльності, що має бути сформована ще під час навчання у ВНЗ педагогічного профілю.

Технологічні засади побудови системи професійної підготовки студентів ВНЗ педагогічного профілю дають змогу виважено підійти до створення відповідної педагогічної технології. Основними її структурними елементами є: студенти; цілі професійної підготовки; зміст освіти; відповідні взаємопов'язані процеси; викладачі (технічні засоби навчання); організаційні форми педагогічної взаємодії. Усі згадані елементи мають постійний взаємозв'язок і здійснюють взаємний вплив, що зумовлює функціонування освітнього процесу як цілісної педагогічної системи.

Цілком слушним, на наш погляд, є перехід до кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, що створює сприятливі умови для розробки технології професійної підготовки студентів ВНЗ педагогічного профілю. Виходячи із переліку визначених суспільством професійних якостей, якими має володіти випускник педагогічного ВНЗ, можна розробити об'єктивні критерії оцінювання якості професійної підготовки майбутнього вчителя і на основі системи попереднього, поточного та підсумкового контролю професійної компетентності майбутніх учителів уже визначати ефективні методи і форми організації науково-теоретичної та практичної підготовки студента у ВНЗ педагогічного профілю.

Зупинимось детальніше на останньому з перелічених завдань. Практика організації навчання у вищому навчальному закладі за традиційною лекційно-семінарською системою свідчить про її низьку ефективність. Ідеологія та методологія системного підходу дозволяє внесення кардинальних змін, спираючись на комплексний структурний аналіз нової системи (КМСОНП) з виділенням ролі кожного з учасників навчального процесу, характеру їх взаємодії з урахуванням діагностично визначеної освітньої мети підготовки студентів.

Суттєве підвищення рівня професійної підготовки студентів ВНЗ педагогічного профілю в умовах переходу до кредитно-модульної системи організації навчального процесу вбачається у посиленні частки самостійної роботи студента. У цьому контексті мова йде про вибір ефективних технологій професійної педагогічної підготовки, що матиме результатом високий рівень відповідності професійних якостей випускника вимогам, що висуваються до сучасного вчителя у процесі його педагогічної діяльності.

Нами встановлено, що першим важливим напрямом реформування системи професійної підготовки майбутнього вчителя є зменшення частки вербальних методів навчання. Зазначена вимога повністю відповідає визначеним в умовах КМСОНП тенденціям до зменшення часу на проведення лекційних занять, оскільки їх ефективність оцінюється в межах 10% (відбувається формальне ознайомлення з інформацією без всебічного її осмислення та критичного аналізу). Логічним продовженням цього процесу є збільшення питомої ваги матеріалу, що відводиться для самостійного опрацювання. При цьому робота студентів поділяється на підготовку до практичних та семінарських занять і самостійну роботу у вільний за розкладом занять час.

Другим стратегічним напрямом оновлення системи професійної педагогічної підготовки студентів, на наш погляд, є оновлення методик проведення семінарських та практичних занять. Традиційні підходи до організації роботи студентів, що в більшості випадків перетворюється виключно на підготовку доповідей та повідомлень, призводять до зниження ефективності зазначених занять. З розвитком інформаційних технологій відбувається процедура підготовки студентів. Замість критичного аналізу літератури з теми семінарського заняття відбувається пошук відповідної готової статті в мережі Інтернет, що потім зачитується на занятті. Як результат, ефективність такої роботи з погляду набуття студентом знань наближається до лекційних занять. Сучасність вказує на необхідність пошуку нових підходів до організації зазначених занять, що стимулюватимуть розвиток активної навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Суттєве підвищення активності студентів забезпечується використанням ряду сучасних технологій навчання, що передбачають зменшення кількості учасників (робота в мікрогрупах по 4–5 осіб; робота в парах; робота у змінних трійках; колективні способи навчання тощо) при підвищенні рівня самостійності у навчанні. Нами було встановлено, що проведення семінарських занять з курсу педагогіки також має виключати прямі відпо-

віді формального характеру на питання до семінарських занять. Механічне відтворення викладеної у підручниках, навчальних посібниках, хрестоматіях інформації, а останнім часом – у статтях і рефератах в мережі Інтернет, слід замінити на критичний, осмислений пошук відповідей на актуальні, проблемні питання.

З цією метою викладач має створити ситуації прийняття педагогічно правильних рішень, висновків, узагальнень. Так, проведення “круглих столів” передбачає обговорення, що логічно пов’язані з питаннями для самостійного опрацювання, але не повторюють їх. З метою підготовки до семінарського заняття студент завчасно опрацьовує матеріал, аналізує інформацію й на момент проведення заняття усвідомлено може відтворити основні ідеї, підходи, здійснити критичний аналіз інформації тощо.

Готовність студентів до такої роботи визначається під час стартової діагностики знань, умінь, навичок студентів і включає в собі також оцінювання стану культури ведення полеміки, оскільки, як свідчить досвід організації навчальних дискусій, низький рівень сформованості названої культури може призвести до конфліктних ситуацій, відходу від предмета обговорення, домінування окремих учасників спору. Від результатів стартової та поточної діагностики знань має залежати рівень проблемності питань для обговорення, а також орієнтовний рівень узагальнення інформації.

Проведення семінарських занять з педагогіки з використанням активних методів навчання відкриває можливості підвищення якості професійної підготовки студентів ВНЗ педагогічного профілю при використанні нових освітніх технологій, оскільки їх основою є активна навчально-пізнавальна діяльність, самостійних рух до знань, що реалізується в спеціально створених умовах. Характерною особливістю такої діяльності є стійка мотивація, а також обов’язкова наявність особистісно значущої мети, що стає цілком досяжною й такою, що стимулює розвиток пізнавальної мотивації.

Логіка організації навчально-пізнавальної діяльності з використанням нових освітніх технологій приводить до формування системи прагматичних знань, що створює наукову картину світу іншого гатунку. На суб’єктивному рівні отримані знання переходять у категорію самостійно здобутого досвіду, що було отримано власними інтелектуальними зусиллями, а уміння та навички вже спираються не на шаблонне виконання типових дій, а стають власними особистісними утвореннями. Знання стають зрозумілими, логічними, практично значущими, а вміння та навички – усвідомленими й придатними до застосування тривалий час.

Для майбутнього вчителя показником ефективності навчання є формування інноваційного потенціалу, основними елементами якого є: здатність генерувати нові ідеї, підходи; психологічна свобода дій та готовність використовувати нові методики у своїй професійній діяльності; високий інтелектуальний та культурно-естетичний рівень, освіченість, гнучкість мислення. Процес формування інноваційного потенціалу педагога не може відбуватись без залучення студента до практичної діяльності, що матиме своїми результатами формування відповідних практичних умінь.

Висновки. Підготовка студентів ВНЗ педагогічного профілю до професійної діяльності має бути організована з використанням сучасних освітніх технологій, що охоплюватимуть дисципліни професійно-практичного циклу.

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Пехота О.М. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Пехота, А.З. Кік-тенко, О.М. Любарська та ін. ; [за ред. О.М. Пехоти]. – К. : АСК, 2004.
3. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К. : Просвіта, Книга Пам'яті України, 2000. – 368 с.

БЛИК В.М.

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Однією з провідних функцій сучасної школи є соціалізація підростаючих поколінь. В умовах сьогодення її виконання проходить у складних і суперечливих умовах (глобальна гуманістична криза, зміна статусу найбільш традиційної соціальної інституції суспільства – сім'ї, екологічні проблеми тощо).

Соціалізація – тривалий і багатоактний процес. Адже суспільство постійно розвивається, змінюються його структура, мета і завдання, цінності й норми. Водночас протягом життя багаторазово змінюються людина, її вік, погляди, уподобання, звички, правила поведінки. Вперше термін “соціалізація” був уведений у систему понять американським соціологом Ф. Гіддінгсом наприкінці ХІХ ст. і визначався як “процес розвитку соціальної природи людини”.

На сьогодні існує багато визначень процесу соціалізації. Наприклад, соціалізація – це процес, коли людина усвідомлює себе в суспільстві як особистість; соціалізація – це процес сприйняття особистістю культури свого народу; соціалізація – це історично зумовлений процес розвитку особистості, теоретичного і практичного засвоєння індивідом цінностей, норм, установок, зразків поведінки, які притаманні конкретному суспільству [3].

Проблема соціалізації особистості нині є актуальною. Цю дефініцію досліджувала низка вчених, серед яких зарубіжні науковці: Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, Д. Мід, А. Інкельс і вітчизняні дослідники: Г. Андреева, Н. Андреевкова, Я. Гілінський, В. Городяненко, І. Зверева, А. Капська, Я. Коломінський, І. Кон, Г. Костюк, Н. Лавриченко, Л. Лесохіна, М. Лукашевич, В. Москаленко, А. Мудрик, А. Петровський, С. Савченко та інші.

Як будь-яке суспільне явище, соціалізація вивчається багатьма науками: соціологією, культурологією, історією, етнографією, психологією, педагогікою та іншими. Педагогіку цікавить питання співвідношення по-